

- http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdf-base/2017/2017_1/jrn/pdf/16.pdf
- Lam, C. Y., Ip, W. H., and Lau, C. W. "A business process activity model and performance measurement using a time series ARIMA intervention analysis". *Expert Systems with Applications*, part 2, vol. 36, no. 3 (2009): 6986-6994.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2008.08.027>
- Mysaka, H. V. "Analitichniy instrumentarii upravlinnia vytratamy obihu pidpriemstv torhivli v umovakh nevyznachenosti" [Analytical Tools of Trade Enterprises' Costs Management under Conditions of Uncertainty]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya «Ekonomika ta upravlinnia»*, no. 1 (2021): 103-111.
DOI: <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-14>
- Ongbali, S. et al. "Analysis of the key factors for small and medium-sized enterprises growth using prin-

- cipal component analysis". *Heliyon*, vol. 10, no. 13 (2024).
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e33573>
- UN ComtradeDatabase. <https://comtradeplus.un.org/>
- Vera-Baquero, A., Colomo-Palacios, R., and Molloy, O. "Real-time business activity monitoring and analysis of process performance on big-data domains". *Telematics and Informatics*, vol. 33, no. 3 (2016): 793-807. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tele.2015.12.005>
- Vorobiova, S. I. "Analitichniy instrumentarii tochkovoho reinzhyrinirihu biznes-protsesiv komertsiiinoho pidpriemstva" [Analytical Toolkit for Point Re-Engineering of Business Processes of a Commercial Enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 182 (2022): 51-60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-7>

УДК 338.46:640.4+338.48]:502.15:502.131.1
JEL: L83; Q01; Q57; Z32
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-12-170-181>

ЕКОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

©2024 ГАПОНЕНКО Г. І., ПИСАРЕВСЬКИЙ М. І., ШАМАРА І. М.

УДК 338.46:640.4+338.48]:502.15:502.131.1
JEL: L83; Q01; Q57; Z32

Гапоненко Г. І., Писаревський М. І., Шамара І. М. Екологічні рішення в індустрії гостинності як складова концепції сталого розвитку

У статті розглянуто роль екологічних рішень у розвитку індустрії гостинності як важливої складової концепції сталого розвитку. Метою статті є визначення перспектив впровадження екологічних рішень в індустрії гостинності України як складової концепції сталого розвитку. Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань: визначити ключові екологічні проблеми в готельній індустрії та ресторанному бізнесі; дослідити впровадження екологічних рішень в індустрії гостинності; розробити рекомендації щодо інтеграції екологічних практик у діяльність підприємств індустрії гостинності. Для досягнення мети дослідження застосовано такі методологічні підходи: системний підхід, в межах якого індустрія гостинності розглядається як частина глобальної системи, що має взаємозв'язок із соціально-економічними та екологічними компонентами сталого розвитку; порівняльний аналіз, завдяки якому аналізуються екологічні рішення, реалізовані в індустрії гостинності різних країн, з метою виявлення найкращих практик і можливостей їх адаптації в сферу гостинності України. У статті проаналізовано основні принципи екологізації діяльності готельно-ресторанного бізнесу, включно з енергоефективністю, управлінням відходами, зменшенням споживання ресурсів та впровадженням інноваційних технологій. Особливу увагу приділено міжнародним практикам у сфері сталого розвитку. Наведено приклади успішних екологічних ініціатив в Україні та світі, які демонструють ефективність відповідального природокористування. Акцентовано увагу на важливості інтеграції екологічних підходів для забезпечення конкурентоспроможності підприємств гостинності, збереження природних ресурсів та підтримки соціально-економічного розвитку регіонів. Зроблено висновок, що створення екологічних закладів розміщення та харчування має значний потенціал для розвитку туристичної індустрії України та сприяє досягненню цілей сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічні стартапи в індустрії гостинності, екологічні заклади розміщення, екологічні ресторани.

Рис.: 2. **Табл.:** 7. **Бібл.:** 8.

Гапоненко Ганна Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAZ-7760-2020>

Писаревський Микола Ілліч – кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 6, Харків, 61022, Україна)

E-mail: pisarevskiy@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3981-5149>

Шамара Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: shamara@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2431-9185>

Haponenko H. I., Pysarevskiy M. I., Shamara I. M. Eco-Friendly Solutions in the Hospitality Industry as a Component of the Conception of Sustainable Development

The article considers the role of environmental solutions in the development of the hospitality industry as an important component of the conception of sustainable development. The article is aimed at determining the prospects for the implementation of eco-friendly solutions in the hospitality industry of Ukraine as a component of the conception of sustainable development. The achievement of this aim necessitated the solution of the following tasks: to identify key environmental problems in the hotel industry and restaurant business; to examine the implementation of eco-friendly solutions in the hospitality industry; to develop recommendations for the integration of environmental practices into the activities of hospitality industry enterprises. To achieve the aim of the study, the following methodological approaches have been applied: system approach, where the hospitality industry is considered as part of a global system that has a relationship with the socioeconomic and environmental components of sustainable development; comparative analysis, thanks to which environmental solutions implemented in the hospitality industry of different countries are analyzed in order to identify the best practices and opportunities for their adaptation to the hospitality sector of Ukraine. The article analyzes the basic principles of greening the activities of the hotel and restaurant business, including energy efficiency, waste management, reduction of resource consumption and introduction of innovative technologies. Particular attention is paid to international practices in the field of sustainable development. Examples of successful environmental initiatives in Ukraine and the world, demonstrating the efficiency of responsible environmental management, are presented. Attention is focused on the importance of integrating environmental approaches to ensure the competitiveness of hospitality enterprises, conserve natural resources and support the socioeconomic development of regions. It is concluded that the creation of eco-friendly accommodation and catering facilities has a significant potential for the development of the tourism industry of Ukraine and contributes to the achievement of sustainable development goals.

Keywords: sustainable development, eco-friendly startups in the hospitality industry, eco-friendly accommodations, eco-friendly restaurants.

Fig.: 2. **Table:** 7. **Bibl.:** 8.

Haponenko Hanna I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of World Politics, Diplomacy and Tourism Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: a.i.gaponenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-4795>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAZ-7760-2020>

Pysarevskiy Mykola I. – PhD (Economics), Associate Professor, Director of the Education and Research Institute «Karazin Institute of International Relations and Travel Business» of V. N. Karazin Kharkiv National University (6 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: pisarevskiy@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3981-5149>

Shamara Irina M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of World Politics, Diplomacy and Tourism Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: shamara@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2431-9185>

Сталий розвиток стає необхідністю в усіх галузях економіки, включно з індустрією гостинності. Картина з екологічної точки зору надзвичайно чітка. Але окрім етичних проблем, сталість зараз є важливою для комерційного успіху.

По-перше, клієнти цього очікують. У доповіді Всесвітньої ради з подорожей і туризму (WTTC) «Дорожня карта Net Zero для подорожей і туризму» зазначено, що у 2024 р. понад дві третини людей хочуть подорожувати більш екологічно, причому близько трьох чвертей мандрівників готові сплачувати більше за екологічні поїздки [2]. В опитуванні поточного року від компанії Booking зазначено, що 75% мандрівників у всьому світі висловлюють бажання подорожувати більш екологічно протягом наступних 12 місяців. Конкретні наміри включають зменшення споживання енергії (57%), використання більш екологічних видів транспорту (54%) під час подорожей у майбутньому та відчуття провини, коли роблять менш екологічний вибір (43%) [3] (рис. 1).

Також в опитуванні йдеться про те, що майже половині мандрівників (45%) привабливіше знай-

ти житло, позначене як більш екологічне. Узгодженість стандартів сертифікації має вирішальне значення для визначення цих варіантів: 67% респондентів погоджуються, що всі сайти бронювання подорожей повинні використовувати однакові екологічні сертифікати або позначки [3].

По-друге, це зниження витрат. Окрім збільшення кількості бронювань, підвищення енергоефективності та зменшення впливу готелів на навколишнє середовище можуть заощадити гроші. За даними Sustainable Hospitality Alliance, готелі, які віддають перевагу екологічності, можуть скоротити операційні витрати до 30% [7]. Ця економія має кілька форм, включно зі зменшенням відходів, зниженням витрат на енергію та збереженням води.

Останнім часом тренд сталих подорожей стає все більш затребуваним – як серед туристів, так і серед міст, які їх приймають. Усе більше уваги приділяється тому, як подорожі впливають на довкілля та місцеві спільноти. За даними останнього дослідження GDS-Movement, найбільш екологічним туристичним напрямком у



Рис. 1. Результати опитування Booking.com Sustainable Travel Report 2024

Джерело: сформовано авторами за [3].

світі у 2024 р. стала фінська столиця Гельсінкі. За рік місто поліпшило свою оцінку з 90,49 до 92,43 зі 100 балів, що дозволило йому обійти шведський Гетеборг, який був лідером протягом кількох років. Цього року Гетеборг опинився на другій позиції з 90,83 бала зі 100, у порівнянні з 94,64 бала, які він мав у попередньому році. На третьому місці в рейтингу розташувалася столиця Данії, Копенгаген, яка цього року отримала 88,19 бала зі 100, порівняно з 91,73 бала у 2023 р. [8] (табл. 1).

Таблиця 1

Топ-10 найбільш сталих міст для туристів

Позиція в рейтингу	Місто (країна)	Кількість балів (зі 100 можливих)	
		2023 р.	2024 р.
1	Гельсінкі (Фінляндія)	90,49	92,43
2	Гетеборг (Швеція)	94,64	90,83
3	Копенгаген (Данія)	91,73	88,19
4	Берген (Норвегія)	90,15	86,49
5	Орхус (Данія)	88,64	85,68
6	Бордо (Франція)	87,10	83,37
7	Сінгапур	81,83	83,37
8	Осло (Норвегія)	92,46	83,26
9	Белфаст (Північна Ірландія)	86,40	83,14
10	Сідней (Австралія)	77,21	83,13

Джерело: складено авторами за [8].

Серед країн поза Європою найбільш екологічно свідомим напрямком став Сінгапур, зайнявши сьому сходинку з оцінкою 83,37 бала, що вище порівняно з 81,31 бала роком раніше. Загалом, рейтинг включив 40 міст світу, які, на думку експертів, найбільш ефективно поєднують туристичний розвиток із турботою про екологію та благополуччя місцевих громад.

Новачками в рейтингу 2024 р. стали Лімерик і Дублін (Ірландія), Вікторія та Квебек-Сіті (Канада), а також Горсенс (Данія), а ісландська столиця Рейк'явік повернулася до списку після короткої відсутності.

Індекс розвитку подорожей і туризму (ТТДІ) – це оновлений варіант індексу, який з'явився на основі Індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму (ТТСІ) Всесвітнього економічного форуму, який розробляється з 2007 року. ТТДІ вимірює вплив факторів, які забезпечують сталий розвиток сектора подорожей та туризму [5] (табл. 2).

Фахівці, відповідальні за підготовку матеріалів та розрахунок індексу, зазначають, що за результатами 2024 р. очікується зростання глобального туризму, яке буде посилено продовженням задоволення відкладеного попиту. Однак нерівномірний характер вищезазначеного відновлення, нестача робочої сили та дисбаланс попиту та пропозиції, що призвели до підвищення цін на подорожі та збоїв у обслуговуванні, чинить тиск на напрямки та підприємства в секторі подорожей і туризму.

Таблиця 2

Загальний рейтинг Travel & Tourism Development Index 2024

Місце країни в рейтингу	Країна	Оцінка	Зміни до 2019 р.	
			Місце	Оцінка
1	США	5,24	0	-0,5%
2	Іспанія	5,18	0	0,9%
3	Японія	5,09	0	-0,3%
4	Франція	5,07	2	0,8%
5	Австралія	5,00	2	0,8%
6	Німеччина	5,00	-1	-0,8%
7	Велика Британія	4,96	-3	-2,4%
8	Китай	4,94	1	1,0%
9	Італія	4,90	3	2,1%
10	Швейцарія	4,81	-2	-2,3%

Джерело: складено авторами за [5].

Ба більше, незважаючи на те, що попит на подорожі виявився стійким, макроекономічний і геополітичний ландшафти, що визначаються економічною невизначеністю, високою інфляцією та цінами на енергоносії, підвищеними відсотковими ставками та конфліктами від України до Близького Сходу, погіршили складні умови роботи в секторі. У поєднанні з впливом глобального потепління та лісових пожеж у таких країнах, як Греція, повернення перенаселеності в таких містах, як Венеція, вплив сектора на економічні, соціальні та екологічні проблеми став ще більш очевидним.

Загалом, регіони Європи та Азійсько-Тихоокеанського регіону мають найсприятливіші умови для розвитку туризму. З 30-ти країн – лідерів рейтингу TTDI у 2024 р. – 26 мають високий дохід, 19 знаходяться в Європі, 7 в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, три в Америці та одна у Близькосхідному регіоні. Найвищі рейтинги економік у виданні TTDI 2024 р. мають США, Іспанія, Японія, Франція, Австралія, Німеччина, Велика Британія, Китай, Італія та Швейцарія [5].

Завдяки таким перевагам, як сприятливе ділове середовище та відкрита політика подорожей, добре розвинена транспортна, туристична та ІКТ-інфраструктура, а також висока концентрація природних і культурних пам'яток, на 30 перших країн у рейтингу TTDI припадало понад 75% ВВП у секторі подорожей і туризму у 2022 р. і 70% зростання ВВП між 2020 і 2022 рр. [5].

Звернемось до ще одного глобального рейтингу сталості в секторі туризму. Індекс сталого розвитку туризму (TSDI-Index) – показник, який використовується для оцінювання рівня сталого розвитку туристичних дестинацій [6]. Індекс допомагає визначити, наскільки туристична діяльність відповідає принципам сталого розвитку, зберігаючи культурну спадщину, природні ресурси та забезпечуючи комфортне життя місцевих жителів. Серед показників, що оцінюються в індексі, – тиск на біорізноманіття (*Green Index*), а також показники, які відображають соціальні та економічні компоненти (*Human Index*). У комплексі вони дозволяють виробити нормативні судження про країни та допомогти їм поліпшити їх екологічні стратегії.

На рис. 2 і в табл. 3 наведено дані щодо країн – лідерів рейтингу Індeksu сталого розвитку туризму. Бачимо, що на початок 2024 р. найбільш сталими напрямками вважались такі дестинації, як Коста-Рика, Філіппіни, Панама, Данія, Німеччина, США, Південна Корея, Ісландія, нідерландський острів Бонайре в Карибському морі та Швейцарія [6].

Щоб подолати зміни клімату та екологічні виклики, індекс TSDI дозволяє приймати рішення щодо нової стратегії зростання, яка дасть змогу країнам перетворитися на сучасні, ресурсоефективні та конкурентоспроможні економіки, дотримуючись такої дорожньої карти:

- ✦ зменшення викидів CO₂/NO₂ до 2050 року;
- ✦ оптимізація використання природних ресурсів;
- ✦ уникнення соціальних проблем і відновлення місць.

Потрібно зазначити, що в усіх розглянутих рейтингах наша країна не бере участі насамперед через війну, оскільки її наслідки значно впливають на імідж країни як туристичного напрямку. Війна в Україні також погіршує екологічну ситуацію: забруднення навколишнього середовища, руйнування інфраструктури та міграція населення збільшують навантаження на довкілля та ускладнюють реалізацію довгострокових стратегій екологізації. Вирубка лісів, забруднення водойм і неконтрольована забудова туристичних зон ставлять під сумнів екологічну сталість багатьох регіонів [4]. Також наша країна поки що не є активним учасником глобальних програм та ініціатив зі сталого розвитку туризму.

Оскільки сектор подорожей і туризму та індустрія гостинності є взаємопов'язаними та невід'ємними одне від одного, зрозуміло, що Україна стикається з рядом проблем на шляху до екологізації та сталого розвитку індустрії гостинності. Зокрема, низький рівень екологічної свідомості у вітчизняних споживачів та власників бізнесу. Багато клієнтів обирають послуги індустрії гостиннос-

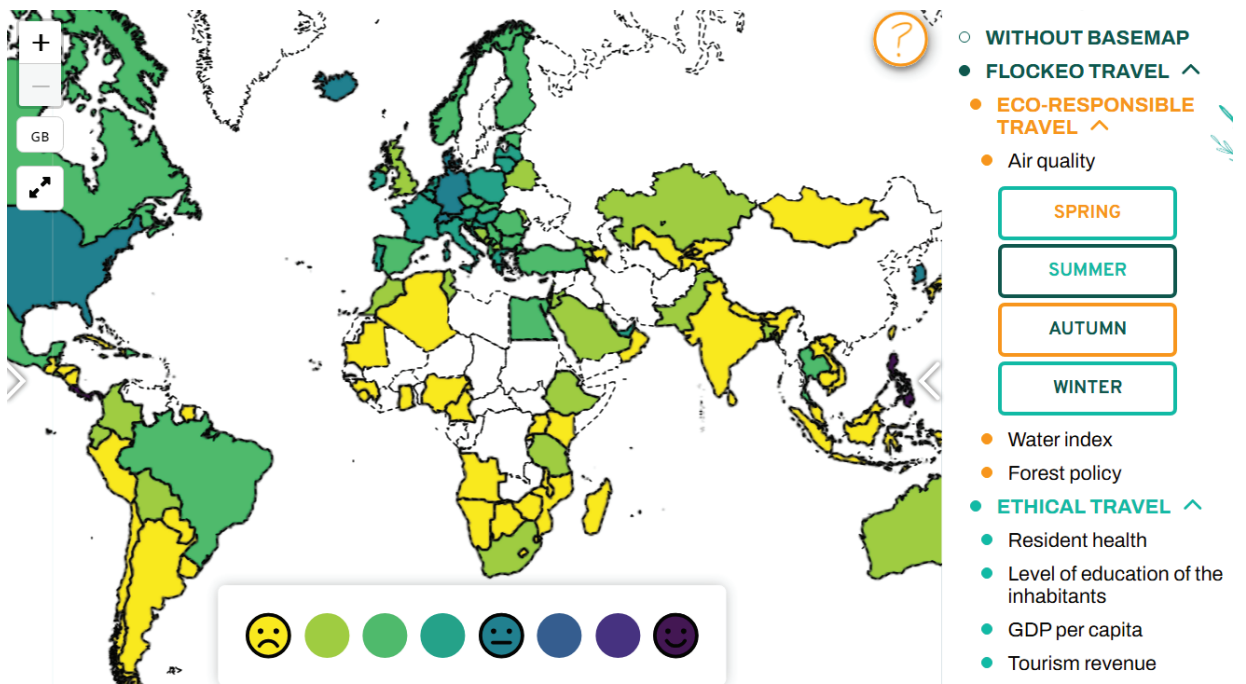


Рис. 2. Карта Індексу сталого розвитку туризму, 2024 р. [6]

Таблиця 3

Топ-10 країн світу згідно з TSDI-Index

№ з/п	Світовий рейтинг країн	Tourism Sustainable Development Index	Environmental and climate index	Health Tourism Economic index
1	Коста-Рика	7,67	0,50	3,84
2	Філіппіни	7,45	0,50	3,73
3	Панама	7,13	0,50	3,57
4	Данія	4,28	2,16	9,24
5	Німеччина	4,24	2,16	9,16
6	Сполучені Штати Америки	4,24	2,08	8,82
7	Південна Корея	4,19	2,23	9,33
8	Ісландія	4,09	2,27	9,26
9	о. Бонайре (Нідерланди)	4,05	2,23	9,03
10	Швейцарія	4,04	2,35	9,51

Джерело: складено авторами за [6].

ті, орієнтуючись на ціну, а не на екологічні аспекти. Екологічні ініціативи часто не викликають значного попиту через відсутність розуміння їх важливості. Відсутність усвідомлення довгострокових вигод від екологізації часто стає перешкодою для впровадження екологічних заходів [1].

Упровадження екологічних рішень (наприклад, встановлення енергоефективного обладнання чи перехід на відновлювані джерела енергії) потребує значних інвестицій. Через економічну нестабільність в Україні підприємства часто не мають достатніх ресурсів для таких ініціатив.

В Україні поки що немає чітких нормативів і стимулів для екологізації бізнесу в індустрії гостинності. Відсутність державних програм підтримки сталого розвитку гальмує розвиток екологічної відповідальності в готелях, ресторанах і туристичних об'єктах. Також можна зазначити низький рівень відповідальності за порушення екологічних норм, таких як неправильна утилізація відходів.

Система роздільного збору та утилізації відходів недостатньо розвинена в Україні. Багато підприємств змушені утилізувати відходи разом із

загальним сміттям. Відсутність локальних підприємств із переробки відходів або їх географічна віддаленість підвищує логістичні витрати на екологічне управління відходами.

Багато готелів і ресторанів в Україні використовують застаріле обладнання, яке має високий рівень енергоспоживання. У багатьох малих і середніх бізнесів в Україні немає достатньо коштів для інвестицій у сучасні енергоефективні рішення, особливо в умовах нестабільної економіки. Також доволі часто власники бізнесів не мають доступу до інформації про переваги енергоефективного обладнання або про можливості отримання кредитів чи грантів на його придбання.

Слід зазначити, що екологічний менеджмент є відносно новим напрямком, і багато підприємств стикаються з нестачею фахівців, які можуть реалізовувати та контролювати сталий розвиток. Більшість підприємств індустрії гостинності не залучають місцеві громади до реалізації екологічних ініціатив (наприклад, постачання локальних продуктів чи підтримка збереження природи). Це обмежує можливості створення сталих локальних екосистем. Українські готелі та туристичні об'єкти часто не відповідають міжнародним екологічним стандартам (наприклад, Green Key, LEED, ISO 14001), що обмежує їх доступ до екологічно свідомого туристичного ринку.

Протягом останніх десятиліть у багатьох країнах світу були розроблені програми, спрямовані на встановлення балансу між туристичною діяльністю та природним середовищем. Серед них можна виділити Концепцію сталого розвитку туризму, Глобальний етичний кодекс туризму, Туристичну хартію, а також рекомендації, що надаються міжнародними туристичними конвенціями та деклараціями. Усі ці документи акцентують увагу на відповідальному використанні природних ресурсів, підтримці принципів сталого розвитку та збереженні, а також примноженні туристичного потенціалу.

Питання сталого розвитку індустрії гостинності стають дедалі важливішими та все частіше висвітлюються в наукових працях дослідників, серед яких можна виділити таких вітчизняних і закордонних учених: О. Амоша, Р. Батлер, Р. Браймер, Д. Вівер, Дж. Вільямс, Д. Гілберт, С. Гьосслінг, Г. Гудвін, В. Данильчук, В. Даниленко-Кульчицька, В. Козирев, Н. Кравченко, Г. Кушнірук, О. Любіцева, О. Меліх, Н. Паньків, А. Парфіненко, Дж. Суорбрुक, К. Тісделл, В. Федорченка, Д. Флетчер, В. Цибух та інші.

Метою статті є визначення перспектив запровадження екологічних рішень в індустрії гостинності України як складової концепції сталого розвитку.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- ✦ визначення ключових екологічних проблем у готельній індустрії та ресторанному бізнесі;
- ✦ дослідження впроваджених екологічних рішень в індустрії гостинності;
- ✦ розробка рекомендацій щодо інтеграції екологічних практик у діяльність підприємств індустрії гостинності.

Для досягнення мети дослідження застосовуються такі методологічні підходи. Системний підхід, в межах якого індустрія гостинності розглядається як частина глобальної системи, що має взаємозв'язок із соціально-економічними та екологічними компонентами сталого розвитку. Порівняльний аналіз, завдяки якому аналізуються екологічні рішення, реалізовані на підприємствах різних країн, з метою виявлення найкращих практик і можливостей їх адаптації у сферу гостинності України.

Пріоритетність сталого розвитку для компаній може виділити їх на конкурентному ринку, забезпечивши базу лояльних і заможних клієнтів. Навіть ті, хто не орієнтується спеціально на екологічно свідомих клієнтів, повинні адаптуватися до програм компенсації викидів вуглецю, екологічно свідомого розміщення та відповідального туризму дикої природи.

Bookitgreen прагне стати Airbnb для сталого проживання, а Goodwings зосереджується на тому, щоб зробити авіаперевезення більш екологічними за допомогою штучного інтелекту, біопалива та компенсації вуглецю. Murmuration використовує супутники та великі дані для моніторингу натовпу, допомагаючи турагентам, туристам і міським радам уникати перенаселеності.


Екологічні стартапи в індустрії гостинності стають все більш популярними через зростання попиту на сталий розвиток, особливо серед мандрівників, які прагнуть підтримувати екологічно свідомі бренди. Такі ініціативи спрямовані на мінімізацію впливу на довкілля через інноваційні підходи до збереження ресурсів, зменшення викидів та утилізацію відходів. У табл. 4 наведено основні напрямки та приклади екологічних стартапів.

Індустрія гостинності активно впроваджує екологічні інновації, прагнучи відповідати вимогам сталого розвитку. Ці стартапи демонструють, як екологічно свідомість стає важливою частиною сучасної індустрії, допомагаючи зменшити вплив на навколишнє середовище та робити перебування гостей більш прийнятним і комфортним.

В Україні також з'являється все більше екологічних компаній, які впливають на індустрію гостинності, впроваджуючи інноваційні рішення для збереження довкілля. Прикладами можуть служити такі (табл. 5).

Приклади екологічних стартапів в індустрії гостинності світу






№ з/п	Напрямки	Приклади екологічних стартапів	Опис
1	2	3	4
1	Управління відходами та утилізація ресурсів	Too Good To Go 	Мобільний застосунок, що допомагає ресторанам, кафе та готелям зменшити харчові відходи, пропонуючи покупцям придбати надлишки їжі за нижчими цінами https://www.toogoodtogo.com/
		Orbisk 	Компанія використовує штучний інтелект для моніторингу відходів у закладах харчування, аналізуючи залишки їжі для подальшого коригування меню та зменшення кількості продуктів, що викидаються https://orbisk.com/
2	Енергозбереження	Coolnomix 	Технологічний стартап, що розробляє інтелектуальні системи для оптимізації витрат енергії на кондиціонування повітря, що є однією з найбільших статей витрат електроенергії в готелях https://coolnomix.com/
		Climeworks 	Займається впровадженням технологій уловлювання вуглекислого газу для зменшення рівня CO ₂ у повітрі. Такі рішення допомагають знижувати загальне споживання енергії та зробити готелі більш кліматично-нейтральними https://climeworks.com/
3	Екологічне будівництво та матеріали	Living Buildings 	Проекти екологічного будівництва, які використовують натуральні та перероблені матеріали, а також інноваційні конструкції, що знижують енергоспоживання. Готелі, збудовані за принципами Living Building Challenge, мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище https://living-future.org/lbc/
		BAMB (Buildings As Material Banks) 	Стартап створює концепцію готелів та інших будівель як «банків матеріалів», де всі компоненти можуть бути розібрані та повторно використані https://www.bamb2020.eu/
4	Збереження води та ресайклінг	Drop Water 	Пропонує станції, які виготовляють воду в екологічних пляшках із розкладних матеріалів. Готелі можуть використовувати такі технології, щоб зменшити кількість пластикових пляшок і зберегти воду https://www.dropwater.co/
5	Екологічні засоби пересування для гостей	Turo 	Платформа для оренди електромобілів у будь-якій точці світу, що дозволяє туристам брати в оренду електромобілі замість традиційного транспорту, зменшуючи викиди вуглекислого газу під час поїздки https://turo.com/

1	2	3	4
6	Диджиталізація для зменшення паперового сліду		Стартап, що пропонує цифрове рішення для реєстрації гостей та оплати, скорочуючи потребу у використанні паперових документів та рекламних матеріалів. Постачальник уніфікованих рішень щодо оформлення замовлень для корпоративних ресторанів https://www.itsacheckmate.com/
			Цифровий інформаційний довідник для гостей готелів, який дозволяє відмовитися від паперових брошур і гідів, надаючи всю інформацію в електронному вигляді https://www.hinfo.com/

Джерело: складено авторами.

Таблиця 5

Екологічні стартапи України, що сприяють сталому розвитку індустрії гостинності

№ з/п	Напрямки	Приклади екологічних стартапів	Опис
1	2	3	4
1	Ресайклінг		Стартап розробляє біорозкладне та їстівне пакування, посуд і столові прибори. Використовуючи натуральні харчові компоненти, компанія пропонує альтернативу традиційному одноразовому посуду, що особливо актуально для закладів громадського харчування та готелів https://www.facebook.com/FoodBIOPackUA/
			Стартап переробляє опале листя на целюлозу для виробництва екологічно чистої упаковки. Це рішення допомагає зменшити використання деревини та сприяє утилізації зелених відходів, що може бути корисним для готелів та ресторанів, які прагнуть знизити свій екологічний слід https://releaf.com.ua/
			Компанія створила біорозкладну зубну щітку з переробленого паперу. Такий продукт може бути впроваджений у готелях і туристичних комплексах, пропонуючи гостям екологічно чисту альтернативу традиційним пластиковим щіткам https://www.facebook.com/effatoothbrush/
2	Збереження води		Система, яка дозволяє повторно використовувати відпрацьовану воду з умивальників, ванн і душових для зливу унітазів. Це рішення допомагає значно знизити споживання води в готелях та інших закладах гостинності https://wss.com.ua/catalog/product/systema-flushwave/
			Пристрої для очищення води, що мінімізують стічні води та не використовують фільтри. Використовується технологія заморожування, яка може очистити воду з кранів, озер, річок і морів лише за 20 хвилин, усуваючи потребу в дорогих фільтрах, які не підлягають переробці, або зворотному осмосі.

1	2	3	4
			Установки Melt Water Club пропонують виняткові економічні та функціональні переваги в порівнянні з наявними технологіями, що робить їх унікальним довгостроковим інвестиційним продуктом сталого розвитку https://www.linkedin.com/company/melt-water-club/?originalSubdomain=ua
3	Енергозбереження	<p>Advansys</p> 	Компанія у сфері інженерно-будівельних рішень, яка спеціалізується на проєктуванні енергоефективних об'єктів комерційної та промислової нерухомості, впроваджуючи сучасні технології для оптимізації процесів. Фірма забезпечує повний спектр послуг на всіх етапах реалізації проєкту: від формування початкової концепції інвестора до введення об'єкта в експлуатацію та подальшого обслуговування https://advansys.ua/
4	Екологічне будівництво та матеріали	<p>The Good Plastic Company</p> 	Провідний міжнародний виробник стійких поверхневих матеріалів під брендом Polygood®. Виготовлений зі 100% переробленого пластику, він також підлягає повній переробці після закінчення використання. Міцні, легкі та водонепроникні широкоформатні панелі ідеально підходять для будівництва та дизайну комерційних проєктів у роздрібній торгівлі, готельному бізнесі, державному секторі, освіті тощо https://thegoodplasticcompany.com/

Джерело: складено авторами.

Приклади стартап-компаній, які наведено в табл. 5, демонструють прагнення українських підприємців до сталого розвитку та впровадження екологічно чистих рішень, у тому числі в індустрії гостинності.

На нашу думку, саме екоготелі та екологічні ресторани здатні стати основою для сталого розвитку туризму в Україні. Вони не лише сприяють створенню нових робочих місць, але й підтримують місцевих фермерів, ремісників і постачальників. Локальні продукти та матеріали, які використовуються в таких закладах, стимулюють економічний розвиток регіонів, зменшують витрати на імпорт і скорочують «харчовий слід».

Наприклад, екологічні ресторани, які працюють за принципом «з ферми до столу», створюють стабільний попит на органічну сільськогосподарську продукцію. Екоготелі, своєю чергою, можуть пропонувати туристам екскурсії до місцевих фермерських господарств або ремісничих майстерень, тим самим підтримуючи локальний бізнес.

Сучасний світ зіткнувся з екологічними викликами: зміна клімату, виснаження природних ресурсів та забруднення навколишнього середо-

вища. Впровадження екологічних практик у сфері гостинності дозволяє суттєво зменшити цей негативний вплив.

Екоготелі використовують відновлювані джерела енергії, такі як сонячні панелі чи вітрові турбіни, системи збору дощової води та повторного використання ресурсів. Екологічні ресторани скорочують кількість харчових відходів завдяки компостуванню, використанню залишків продуктів і відмові від одноразового пластику. Все це дозволяє зберегти природну красу України для майбутніх поколінь.

Світовий тренд на екологічний відпочинок набирає обертів, і Україна має всі шанси стати однією з провідних країн у цій сфері. Іноземні туристи, особливо з Європи, все більше надають перевагу подорожам, які залишають мінімальний екологічний слід. Вони шукають унікальні місця для відпочинку, де можна насолодитися природою, здоровою їжею та комфортом, що не шкодить довкіллю.

Екоготелі в Карпатах, екологічні ресторани в таких історичних містах, як Львів чи Одеса, або навіть екологічні комплекси на Чорноморському узбережжі можуть стати магнітом для таких туристів. Це сприятиме зростанню туристичної при-

вабливості України, особливо в умовах відновлення після війни.

Екоготелі та ресторани – це не лише про комфорт чи смачну їжу, але й про культуру, стиль життя та відповідальність. Україна має багаті традиції у сфері ремісництва, кулінарії та взаємодії з природою. Створення таких закладів дає можливість популяризувати ці традиції на міжнародному рівні.

Наприклад, ресторани можуть використовувати давні українські рецепти, але адаптувати їх до сучасних екологічних стандартів. Екоготелі можуть пропонувати гостям майстер-класи з плетіння солом'яних прикрас чи приготування органічного хліба за стародавніми технологіями. Це підкреслить унікальність країни та її культурний спадок.

Екоготелі та ресторани здатні не лише обслуговувати гостей, але й навчати їх екологічній

поведінці. Через інтерактивні лекції, воркшопи та демонстрацію екологічних практик вони можуть сприяти формуванню у відвідувачів усвідомлення важливості збереження довкілля. Туристи, які відвідають такі заклади, можуть повернутися додому з новими звичками, які сприятимуть сталому розвитку і в їхньому повсякденному житті.

На нашу думку, концепція екологічних закладів розміщення в Україні може мати такий вигляд (табл. 6).

Основна ідея – розробка мережі екологічно орієнтованих закладів розміщення, які поєднують комфорт, сталий підхід до використання ресурсів та інтеграцію в місцеву культуру та природу. Це можуть бути екоготелі, будинки для гостей, екокемпінги та модульні екобудинки.

Таблиця 6

Основні елементи концепції екологічних закладів розміщення в Україні

№ з/п	Елемент концепції	Складові елементу
1	Екологічна архітектура та матеріали	<ul style="list-style-type: none"> Використання місцевих та екологічних матеріалів: дерево, солома, глина, камінь. Пасивний дизайн будівель: мінімізація потреби в додатковому обігріві чи охолодженні завдяки правильній орієнтації, утепленню та використанню енергоефективних вікон. Зелені дахи та вертикальні сади для утеплення та зменшення впливу будівель на навколишнє середовище
2	Енергетична автономність	<ul style="list-style-type: none"> Використання сонячних панелей, вітрових турбін або геотермальних систем для забезпечення енергією. Системи збереження та перерозподілу енергії, наприклад акумулятори для збереження надлишків сонячної енергії
3	Ефективне використання води	<ul style="list-style-type: none"> Системи збору дощової води для поливу рослин і технічних потреб. Біофільтри для очищення стічних вод, що дозволяють повторно використовувати воду. Економічні душові та сантехнічні системи для мінімізації витрат води
4	Зменшення відходів	<ul style="list-style-type: none"> Використання біорозкладних або багаторазових матеріалів у всьому: від упаковок до текстилю. Організація системи сортування сміття та компостування органічних відходів. Використання «нульових відходів» (zero waste) як частини філософії закладу
5	Еко-активності для гостей	<ul style="list-style-type: none"> Висадка дерев, екскурсії в заповідні зони, велотури та піші маршрути. Проведення воркшопів з екологічного будівництва, переробки відходів або органічного фермерства. Інтерактивні лекції про місцеву екосистему та її захист
6	Локальна інтеграція	<ul style="list-style-type: none"> Використання місцевих продуктів у ресторанах, які працюють за принципом «з ферми до столу». Співпраця з локальними ремісниками для оформлення інтер'єрів та продажу сувенірів. Надання робочих місць для мешканців громади
7	Цифрові інновації	<ul style="list-style-type: none"> Мобільний застосунок для гостей, який відображає екологічний слід їхнього перебування. Інтерактивна система бронювання з інформацією про екологічні ініціативи закладу
8	Маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> Позиціонування країни як екологічно відповідального туристичного напрямку. Екологічні заклади демонструють відновлення після війни, з повагою до природи та культури

Джерело: складено авторами.

Пілотні проекти за цією концепцією, на нашу думку, варто розмістити в таких регіонах:

- ✦ Карпати (екоготелі, глемпінги в гірських районах).
- ✦ Причорномор'я (екобудинки для туристів на узбережжі).
- ✦ Центральна Україна (екопоселення з локальними ремісничими майстернями).

Україна з таким підходом зможе не лише створити нові туристичні можливості, але й встановити тренди в індустрії гостинності.

Щодо концепції екологічних ресторанів, то її **основна ідея** – це ресторани, що орієнтуються на екологічність, локальні продукти та сталий розвиток, пропонуючи гостям не лише їжу, а й досвід, який сприяє усвідомленому ставленню до навколишнього середовища (табл. 7).

Пілотні формати екоресторанів доречно створювати в будь-якому регіоні нашої країни:

- ✦ Міські екобістро, тобто локації з мінімалістичним інтер'єром, які пропонують швидке здорове харчування із локальних продуктів.
- ✦ Екоресторани при фермах, де готуються страви зі свіжозібраних продуктів прямо на місці вирощування.
- ✦ Глемпінг-ресторани, або заклади у природних зонах із панорамними видами, де пропонуються органічні страви в поєднанні з еко-активностями.

Переваги для України внаслідок створення екологічних закладів розміщення та харчування такі:

- ✦ Зниження витрат на експлуатацію готелів і ресторанів.
- ✦ Привернення уваги європейських туристів, які надають перевагу сталому туризму.

Таблиця 7

Основні елементи концепції екологічних ресторанів в Україні

№ з/п	Елемент концепції	Складові елементу
1	2	3
1	Локальність і сезонність у меню	<ul style="list-style-type: none"> • Використання локальних продуктів, як-от інтеграція сировини, вирощеної місцевими фермерами та виробниками, сприяє підтримці місцевої економіки та скорочує «харчовий слід». • Сезонні меню, тобто страви готуються лише з тих інгредієнтів, які доступні у відповідний сезон, що зменшує витрати на зберігання та імпорт. • Використання виключно органічних продуктів. Відмова від хімічно оброблених інгредієнтів, пріоритет органічної сертифікації
2	Екодизайн інтер'єру	<ul style="list-style-type: none"> • Використання перероблених або натуральних матеріалів для меблів, декору та будівництва (наприклад, дерево, бамбук, льон). • Живі зелені стіни або вертикальні сади для створення атмосфери та очищення повітря. • Мінімалістичний підхід, що зменшує використання зайвих ресурсів
3	Скорочення відходів	<ul style="list-style-type: none"> • Використання повного циклу продуктів, наприклад залишки овочів для приготування бульйонів чи добрив для ресторанного саду. • Відмова від одноразових упаковок, столових приборів та пластикових трубочок. • Організація чіткої системи сортування відходів та створення компосту для використання у фермерських господарствах
4	Енергозбереження та сталість	<ul style="list-style-type: none"> • Використання відновлюваних джерел енергії (сонячні панелі або енергоефективні системи). • Енергоощадне освітлення, автоматичне регулювання температури. • Встановлення системи очищення та повторного використання води
5	Освітній аспект	<ul style="list-style-type: none"> • Майстер-класи та воркшопи для відвідувачів: приготування страв із локальних продуктів, принципи сортування відходів, вирощування їжі вдома. • Прозорість процесів – відвідувачі можуть спостерігати, як вирощуються продукти в саду ресторану, чи переглядати інформацію про постачальників. • Проведення екоднів, спрямованих на популяризацію сталого споживання
6	Екосервіси для гостей	<ul style="list-style-type: none"> • Стимулювання екологічної поведінки, наприклад знижки для гостей, які приходять із власними контейнерами чи кружками. • Пропозиція екодоставки в багаторазових упаковках із системою повернення

1	2	3
7	Маркетинг і залучення громади	<ul style="list-style-type: none"> • Бренд «екологічної відповідальності» – ресторан, який підтримує місцеву економіку, береже природу та пропонує гостям не лише їжу, а й важливі цінності. • Організація фестивалів, локальних ярмарків чи дегустацій у партнерстві з місцевими виробниками. • Упровадження програми лояльності для постійних гостей із фокусом на екологічність (наприклад, бонуси за замовлення сезонних страв)

Джерело: складено авторами.

- ✦ Поліпшення іміджу країни як прогресивної, екологічно відповідальної дестинації.
- ✦ Стимулювання відновлення місцевої економіки через залучення громад.
- ✦ Підтримка локальних фермерів і ремісників.
- ✦ Популяризація екотуризму та здорового харчування.

ВИСНОВКИ

Концепція сталого розвитку ґрунтується на трьох основних принципах: економічна ефективність, соціальна відповідальність та екологічна стійкість. У сфері гостинності ці аспекти переплітаються, адже комфорт гостей, фінансова стабільність і збереження природи є взаємопов'язаними.

Екологічні рішення, які відповідають цілям сталого розвитку, включають скорочення споживання енергії, води, мінімізацію відходів та впровадження відновлюваних джерел ресурсів. Використання таких підходів допомагає зменшити вплив на довкілля та стимулює сталий розвиток туризму.

Інвестиції в екологічні рішення позитивно впливають не лише на довкілля, а й на репутацію компаній. Сучасні туристи все частіше обирають ековідповідальні готелі та ресторани, готові платити більше за послуги, які підтримують принципи сталого розвитку. Успішна інтеграція екологічних практик у сферу гостинності залежить від технологічних інновацій, підтримки гостей та свідомого управління. Це не лише внесок у сталий розвиток, а й запорука сталого майбутнього. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гапоненко Г. І., Євтушенко О. В., Шамара І. М. Проблеми та перспективи екологізації туризму в Україні. *Проблеми економіки*. 2021. № 1. С. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-4-10>
2. A Net Zero Roadmap for Travel & Tourism. Proposing a new Target Framework for the Travel & Tourism Sector. November 2024. Second Edition. *World Travel & Tourism Council*. URL: <https://researchhub.wttc.org/product/net-zero-roadmap-for-travel-tourism-2nd-edition>
3. Booking.com Sustainable Travel Report 2024. URL: <https://www.gstcouncil.org/booking-sustainable-travel-report-2024/>

4. Haponenko H., Parfinenko A., Shamara I. The concept of sustainable development of tourism in post-war Ukraine as a priority direction of comprehensive recovery of the industry. *Prospects for the development of the tourism and hospitality industry in Ukraine based on the experience of the European Union* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 144–165.
5. Travel & Tourism Development Index (TTDI) 2024. Insight Report. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_and_Tourism_Development_Index_2024.pdf
6. TSDI Index. 2024. URL: <https://www.tourism-sdi.org/>
7. World Sustainable Hospitality Alliance. URL: <https://sustainablehospitalityalliance.org/>
8. 2024 GDS – Index Report. URL: <https://www.gds.earth/index/top-40-cities/>

REFERENCES

- “2024 GDS – Index Report”. <https://www.gds.earth/index/top-40-cities/>
- “A Net Zero Roadmap for Travel & Tourism. Proposing a new Target Framework for the Travel & Tourism Sector. November 2024”. *World Travel & Tourism Council*. <https://researchhub.wttc.org/product/net-zero-roadmap-for-travel-tourism-2nd-edition>
- “Booking.com Sustainable Travel Report 2024”. <https://www.gstcouncil.org/booking-sustainable-travel-report-2024/>
- Haponenko, H. I., Yevtushenko, O. V., and Shamara, I. M. “Problemy ta perspektyvy ekolohizatsii turizmu v Ukraini” [Problems and Prospects of Greening Tourism in Ukraine]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2021): 4-10. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-4-10>
- Haponenko, H., Parfinenko, A., and Shamara, I. “The concept of sustainable development of tourism in post-war Ukraine as a priority direction of comprehensive recovery of the industry”. In *Prospects for the development of the tourism and hospitality industry in Ukraine based on the experience of the European Union*, 144-165. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023.
- “Travel & Tourism Development Index (TTDI) 2024. Insight Report”. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_and_Tourism_Development_Index_2024.pdf
- “TSDI Index. 2024”. <https://www.tourism-sdi.org/>
- “World Sustainable Hospitality Alliance”. <https://sustainablehospitalityalliance.org/>